

Diagnostika sociálních vztahů ve skupině dětí

Dítě ve vrstevnické skupině

Dítě do nástupu do MŠ tráví čas v rodině (ojedinělý typ sociální skupiny s vysokou mírou intimity a vysokým formativním účinkem)

Vrstevnická skupina (třída v MŠ) se stává vedle rodiny nejvýznamnější částí sociálního prostředí

Od individuálních rituálů, návyků, normám ke společným

Vrstevnické vztahy v předškolním věku

Mají svou důležitost – postupné uvolňování od rodiny

Symetrické vztahy s kamarády

Poskytují méně jistoty než vztahy s dospělými

Předškolák si vybírá kamaráda, který mu je podobný, má stejné zájmy, potřeby

Vrstevníci se stávají partnerem ve hře

Rozvíjí se prosociální chování

Dítě je schopné empatie

Přirozená je mezi dětmi soutěživost

Změny dané novým sociálním prostředím

Vrůstání do skupinových vztahů dítě inspiruje a stimuluje k novým činnostem

v aktivitách ostatních dětí

chování ostatních členů skupiny

ve vzájemných vztazích členů skupiny

Objevuje smysl skupinových hodnot a norem

Projevy školní maladjustovanosti

Nepřiměřené napětí, úzkost (projevy psychické astenie) – zvýšená nejistota, úzkost, obavy, vnitřní napětí

Nepřiměřené (citové) reakce vůči okolí – vůči sobě, dětem i učitelům

Zjišťování vztahů ve skupině dětí

- strukturované pozorování

Metoda nejčastěji používaná k analýze interakce ve skupině

Slouží k zachycení určitých dějů ve skupině nebo projevů lidí při společné činnosti

Před zahájením je třeba přesně stanovit cíl pozorování

Postupovat systematicky a promyšleně

Podklady zahájení strukturovaného pozorování

Prosté pozorování

„vytipují“ se kategorie pozorování

Následuje systematické pozorování a zaznamenávání frekvence vytipovaných projevů

Situační pozorování

Pozorování je navozeno situací

Mělo by se realizovat v různých situacích, v nichž se dítě projevuje

Vede k poznání příčin a spouštěcích podnětů reakcí dítěte

Kategorizace sociálních projevů

Asociální projevy – vyhýbá se kontaktům

Antisociální projevy – poškozují, ničí ostatní

Pasivně sociální – konformní projevy

Aktivně sociální – aktivně se zapojuje, je kreativní, spolupracuje, sám iniciuje spolupráci

Strukturovaný/polostrukturovaný rozhovor

Je třeba podrobně si připravit průběh rozhovoru:

Promyslet otvírací otázky – navázání kontaktu

Tematicky seskupit otázky podle obsahu a zacílení

Promyslet způsob záznamu rozhovoru

Promyslet způsob vedení rozhovoru

Připravit si ukončení rozhovoru

Pravidla účinné komunikace

Zaujaté naslouchání

Parafrázování

Vyjadřování emotivního podtextu rozhovoru

Rozvíjení a prohlubování rozhovoru

Poskytnutí zpětné vazby – sdělování vlastních prožitků z rozhovoru

Situační navození komunikace

Využití techniky hraní rolí

Situace „šetření“ je při hře pro dítě přirozenější, přitažlivější

Předem připravit stimulační situace (vychází z věku a zájmu dětí) pro motivační zahájení rozhovoru

Interakční hry

Plní diagnostickou i formativní funkci

Využívá hry, prvky dramatické výchovy, modelové navození situace

Probíhá v interakci s dalšími dětmi

Modelová situace by měla:

Respektovat individuální možnosti dítěte, jeho vnitřní situaci, vývojové osobnostní zvláštnosti

Předpoklady úspěšné realizace interakčních her

Důkladná znalost vlastních sociálních dovedností

Schopnost sebereflexe v oblasti působení na děti

Výborná znalost specifik sociálního vývoje předškolního věku

Poznat a respektovat konkrétní skupinu dětí, se kterou pracuje

Navození „psychologicky bezpečné“ atmosféry

Důkladná obsahová příprava učitele

Použitá literatura:

Řezáč, J.: Sociální psychologie. Brno: Paido 2002

Matějček, Z. (2005). *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dětí*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing.

Koťátková, S. (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada.

Fontana, D. (1997). *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál.

Nakonečný, M. (1999). *Sociální psychologie*. Praha: Academia.

Svoboda, M. (ed.), Krejčířová, D. & Vágnerová, M. (2001). *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, s.r.o..